

AVDELNINGEN FÖR CENTRAL TILLSYN

Enheten för Byggverksamhet och Arbetsplatsutformning

Handläggare, telefon

Andreas Patay, 08-730 94 01

Konsekvenser av ändring (tillägg) av Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om ställningar (AFS 1990:12)

Förslaget

Arbetsmiljöverket föreslår att Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om ställningar (AFS 1990:12) ändras.

Bakgrund

Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om ställningar trädde i kraft den 1 juli 1991.

Det nu föreliggande författningsförslaget är en del av införlivande av direktiv 2001/45/EG om användning av arbetsutrustning avsedd för tillfälligt arbete på nivåer över mark- eller golvplan. Medlemsstaterna skall anta och offentliggöra de bestämmelser i lagar och författningar som är nödvändiga för att följa direktivet senast 19 juli 2004.

Direktiv 2001/45/EG är en ändring (tillägg) till direktiv 89/655/EEG om minimikrav för säkerhet och hälsa vid arbetstagares användning av arbetsutrustning i arbetet (andra särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG).

Direktiv 2001/45/EG införs i arbetsmiljöverkets författningssamling genom tre olika föreskrifter. Direktivets allmänna bestämmelser om användning av arbetsutrustning avsedd för tillfälligt arbete på nivåer över mark- eller golvplan införlivas genom ändring av Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om användning av arbetsutrustning. Delar som omfattar detaljkrav om bärbara stegar införlivas genom upphävning av Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om stegar och arbetsbockar och utgivning av ny föreskrift medan direktivets avsnitt rörande ställningar införlivas i bifogad ändring om Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om ställningar.

Problemanalys

Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om ställningar kompletteras med flera av de instrument som finns med i direktiv 2001/45/EG.
Dessa instrument handlar om krav på

AVDELNINGEN FÖR CENTRAL TILLSYN
Enheten för Byggverksamhet och Arbetsplatsutformning

- beräkningar av ställningars stabilitet och hållfasthet om inte en allmän standardmodell används vid montering
- specialutbildning av dem som uppför, ändrar eller tar ner ställning
- planering för montering, användning och demontering av ställning skall utföras av kompetent person
- lämplig kompetens hos arbetsledande personal
- fysisk avgränsning och varningsskyltar för ställningar under uppförande, ändring och demontering.

Direktivet tillför också vissa förbättringar av ställningars utförande t. ex. skyddsräckets anslutande till ställningslaget.

Konsekvenser av författningen

Krav på beräkningar om inte en allmänt erkänd standardmodell används vid montering (17 §)

Redan i existerande föreskrift finns det krav att ”Till ställning skall det finnas handlingar som visar att ställningen har betryggande hållfasthet och stabilitet vid högsta avsedda last” men vissa ställningstyper (särskilt rörställningar) saknar beräkningsunderlag i dag. Arbetsmiljöverket avser att lämna uppdrag till SP att ta fram lämpligt beräkningsmaterial till rörställningar som skall ersätta typbeskrivningarna i de befintliga föreskrifterna om ställningar (AFS 1990:12).

Fördelar: med dimensionering av rörställningar baserad på beräkningar får vi högre säkerhet för dessa dvs. samma som vi har för systemställningar.

Kostnad: förslaget innebär försumbart ökade kostnader i initialskedet. På sikt kommer vissa kostnader att uppstå för de ställningskonfigurationer där utförandet inte täcks av de standardutföranden som definieras i typkontrollintyg eller ovan nämnda typbesiktningar. Dessa kostnader är dock svåra att uppskatta.

Krav på att byggnadsställning får monteras endast av arbetstagare med lämplig specialutbildning (15 §)

Motsvarande krav finns inte i nuvarande föreskrifter om ställningar. Förslaget innehåller specificering av utbildningen med tre olika nivåer beroende på riskerna.

Fördelar: specialutbildning innebär en avsevärd förbättring jämfört med idag.

Kostnad: nedan angivna kostnader visar dels kostnad för arbetstid för deltagare dels kostnad för extern anordnad utbildning.

AVDELNINGEN FÖR CENTRAL TILLSYN
Enheten för Byggverksamhet och Arbetsplatsutformning

- "Särskild information" kan uppskattas till 2-4 timmar och berör ca 120 000 arbetstagare. Total kostnad 90 000 000 kr.
- "Allmän utbildning" kan uppskattas till ca 16 timmar och berör ca 10 000 arbetstagare. Total kostnad 40 000 000 kr plus 6 000 000kr.
- "Särskild utbildning" kan uppskattas till 80 timmar och berör ca 1200 arbetstagare. Total kostnad 24 000 000 kr plus 3 600 000kr.

Krav på kompetens hos arbetsledande personal och att plan för montering, användning och demontering skall upprättas av kompetent person (15 §)

Frågan är snarare en omformulering av dagens krav.

Fördelar: bättre tydlighet än idag.

Kostnad: inga nya kostnader.

Krav på att byggnadsställning som inte är färdig att användas skall fysiskt avgränsas och förses med varningsskyltar för att förhindra tillträde till det farliga området (14 §)

Kravet finns inte i dagens föreskrifter om ställningar (AFS 1990:12).

Fördelar: ställningar som inte är färdiga att användas är en riskfaktor inte bara för de som beträder ställningen men även för dem som befinner sig under.

Kostnad: förslaget innebär försumbart ökade kostnader.

Kvinnors och mäns skilda arbetsförhållanden

I arbetet med att ta fram direktivet har inga sådana överväganden gjorts.

Ändringarna som nu görs i föreskrifterna handlar till största delen om utbildning, planering och beräkningar. Dessa faktorer har ingen betydelse för kvinnors och mäns skilda arbetsförhållanden. Vad gäller övriga ändringar bedöms dessa inte heller på något sätt vara hindrande för det ettdera könet.

Påverkan på småföretag

1. Vilket är problemet och vad händer om någon reglering inte sker?

Sverige har förbundit sig att införa direktivkraven i svensk lagstiftning. I förlängningen kan Sverige ställas till svars inför Europadomstolen om inte ett införlivande av direktivet sker.

2. Finns det några alternativa lösningar?

När det gäller överföringen av direktivkraven till svensk lagstiftning finns inga alternativa lösningar.

3. Vilka administrativa, praktiska eller andra åtgärder måste småföretagen vidta till följd av regleringen?

Kraven om beräkningar, utbildning, kompetens mm berör även småföretag.

4. Vilken tidsåtgång kan reglerna föra med sig för småföretagen?

Kraven (särskilt kraven på utbildning) innebär ökad tidsåtgång för små företag men detta kan uppvägas i längden genom bättre kompetens.

5. Vilka lönekostnader, andra kostnader eller resursbelastning i övrigt för småföretagen kan reglerna leda till?

Utbildningen tar tid och pengar av företagets resurser. (se sid 3)

6. Kan reglerna komma att snedvrیدا konkurrensförhållandena till nackdel för småföretagen eller i övrigt försämra deras konkurrensförutsättningar?

Föreskrifterna leder ej till några snedvridna konkurrensförhållanden för småföretag. De krav som ställs är lika för alla företag.

7. Kommer reglerna att i andra avseenden påverka småföretagen?

Nej.

8. Går det att kontrollera efterlevnaden av reglerna, och hur kommer reglernas effekter för småföretag att uppmärksammas och granskas?

Eftersom reglerna huvudsakligen utgörs av preciseringar av gällande krav kommer det att bli enklare att kontrollera efterlevnaden av reglerna. Tillsyn sker i huvudsak genom Arbetsmiljöinspektionens inspektionsverksamhet. Några särskilda aktiviteter för att uppmärksamma och granska effekterna för småföretag är inte planerade.

9. Bör reglerna gälla endast viss begränsad tid för att hindra eventuella negativa effekter på småföretagen?

Nej. Reglerna utgör en del av det europeiska regelverket på arbetsmiljöområdet och Sverige har förbundit sig att införa dessa i svensk lagstiftning.

10. Behöver särskild hänsyn tas till småföretagens villkor när det gäller tiden för reglernas ikraftträdande?

Nej.

11. Finns behov av särskilda informationsinsatser?

Någon särskilt behov av informationsinsatser för småföretag föreligger inte utan information via verkets normala informationskanaler torde vara tillräckligt.

12. Hur har samråd som behövs skett med näringslivet och med myndigheter som särskilt berörs, och vilka synpunkter av betydelse har kommit fram?

I och med att projektet har en snäv tidsplan för att möta det slutdatum då direktivet måste vara infört i svensk lagstiftning har samråd med parterna inte genomförts före internremissen. Samråd planeras ske tillsammans med projekten om ändring av föreskrifterna för stegar och arbetsbockar respektive användning av arbetsutrustning. Däremot har samtal med byggbranschen förts, efter önskemål från branschföreträdare.

Hänvisningar

För övrigt hänvisas till "Konsekvensutredning vad gäller ändring av Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter AFS 1998:4 om användning av arbetsutrustning" och till "Konsekvensutredning vad gäller revidering av Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om stegar och arbetsbockar (AFS 1990:10)" vilka är ute på externremiss samtidigt som detta förslag om ändring av Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om ställningar (AFS 1990:12).

Kontaktpersoner

Åke Norelius CTB tfn: 08-730 94 04
Andreas Patay CTB tfn: 08-730 94 01



Enligt sändlista

**Förslag om ändring (tillägg) av Arbetarskyddsstyrelsens
föreskrifter om ställningar (AFS 1990:12) samt allmänna råd
om tillämpningen av föreskrifterna**

(2 bilagor)

Ni får härmed tillfälle att yttra Er över bifogade förslag till föreskrifter och allmänna råd med tillhörande förslag till konsekvensbeskrivning.

Författningsförslaget är en del av införlivande av direktiv 2001/45/EG om användning av arbetsutrustning för tillfälligt arbete på nivåer över mark- eller golvplan.

Ev. synpunkter skall ha kommit in till Arbetsmiljöverket senast den 1 februari 2004. Remisstiden är något förkortat för att klara av tidsfristen från EG.

Era synpunkter kan sändas med E-post under adress: *arbetsmiljoverket@av.se*. Detta underlättar vår fortsatta hantering av ärendet. E-post skall inte sändas till enskilda handläggares E-postadress.

.....
Rune Andersson

.....
Andreas Patay

Bilagor:

1. Förslag till föreskrifter och allmänna råd
2. Förslag till konsekvensbeskrivning

REMISS

Datum
2003-11-11

Vår beteckning
CTB 2003/27444

SÄNDLISTA

För yttrande:

Svenskt Näringsliv 114 82 STOCKHOLM	Försvarsmakten, Högkvarteret 107 85 STOCKHOLM
Landsorganisationen i Sverige 105 33 STOCKHOLM	Svenska Kommunförbundet 118 82 STOCKHOLM
Landstingsförbundet 118 82 STOCKHOLM	Arbetsgivarverket Box 3267 103 27 STOCKHOLM
Sveriges Akademikers Centralorganisation Box 2206 103 15 STOCKHOLM	Tjänstemännens Centralorganisation 114 94 STOCKHOLM
Arbetslivsinstitutet 113 91 STOCKHOLM	Företagarnas Riksorganisation 106 67 STOCKHOLM
Arbetsgivaralliansen Box 19 143 104 32 STOCKHOLM	Kooperationens förhandlingsorganisation Box 2292 103 17 STOCKHOLM
STIB, Ställningsentreprenörerna Per Claus väg 7B 237 36 BJÄRRED	SAO Småföretagarna Box 34126 100 26 STOCKHOLM
SWEDAC Box 2231 103 15 STOCKHOLM	Kommerskollegium Box 6803 113 86 STOCKHOLM
SP Box 857 501 15 BORÅS	Sveriges Byggindustrier Box 7835 103 98 STOCKHOLM
SVIMP c/o Juilius AB Box 151 230 53 ALNARP	LERNIA AB Box 1181 111 91 STOCKHOLM
CARENTA Industri AB Box 140 64 200 24 MALMÖ	HAKI AB Box 102 280 63 SIBBHULT
ZIP-UP Svenska AB Ellen Keys gata 22 129 52 HÄGERSTEN	Wibe Stegar AB Box 145 571 22 NÄSSJÖ
Combisafe International AB Storsjöstråket 15 831 34 ÖSTERSUND	PlusEight System AB Box 23 430 63 HINDÅS

REMISS

Datum
2003-11-11

Vår beteckning
CTB 2003/27444

Layher AB
Box 2015
194 02 UPPLANDS VÄSBY

Ställningsbolaget Trebex AB
Box 70
733 21 SALA

Sjöfartsverket
Huvudkontoret
601 78 NORRKÖPING

Lernia AB
Lars I Lindfors
Havrida Kvarn
571 94 NÄSSJÖ

För kännedom:

Social- och Hälsovårdsministeriet
Arbetskyddssektionen
PB 536 FIN-33101 TAMMERFORS
FINLAND

Direktoratet for Arbejdstilsynet
Landskronagade 33-35
DK-2100 KÖPENHAMN Ö
DANMARK

Direktoratet for Arbejdstilsynet
Postboks 8103 - Dep
N-0032 OSLO 1
NORGE

Vinnueftirlit Ríkisins
Pósthólf 10120
IS-130 REYKJAVIK
ISLAND

Ekonomistyrningsverket
Box 45316
104 30 STOCKHOLM

Näringslivets Nämnd för
regelgranskning (NNR)
103 30 STOCKHOLM

Kopia till:

GD
ÖD
AI
CT
AD
J
VUS
J Westman/CTB
A Patay/CTB
I Rundström/CTB
Å Norelius/CTB
L Ahnström/CTM
G Lundmark/CTM



STÄLLNINGAR

Arbetsmiljöverkets föreskrifter om ändring i Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter (AFS 1990:12) om ställningar

Arbetsmiljöverkets föreskrifter om ändring i Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter (AFS 1990:12) om ställningar



Beslutade den xx yyyy 2004

Utkom från trycket
den xx zzzz 2004

Arbetsmiljöverket beslutar med stöd av 18 § arbetsmiljöförordningen (SFS 1977:1166) att 3, 11, 14-15 samt 17-18 §§ och de allmänna råden till 3, 14-15 samt 17 §§ i Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter (AFS 1990:12) om ställningar skall ha nedan angiven lydelse.

3 § I en ställning skall skyddsräcke finnas där fallhöjden är två meter eller mer. Där det finns särskild risk skall skyddsräcke finnas även vid lägre fallhöjd. Skyddsräcke skall ha tillräcklig styrka och vara säkert fastsatt. Det skall normalt vara cirka en meter högt och tvåledigt eller ge motsvarande skydd. Skyddsräcke skall vara monterat i anslutning till ställningslaget så att inget farligt mellanrum uppstår mellan ställningslaget och skyddsräckeskomponenterna.

Om det finns risk att föremål eller person glider under räcket skall det ha fotlist.

Om ställning används i byggnads- och anläggningsarbete skall skyddsräcket ha åtminstone fotlist, överledare och en mellanledare, eller ge motsvarande skydd.

Där det finns särskild risk för skada genom nedstörtande föremål skall ställning ha skyddstak. Detta skall vara tillräckligt stort, starkt och tätt samt vara fäst eller understött så att det förmår säkert fånga nedstörtande material och föremål.

11 § Ställningar och ställningsdelar skall dimensioneras och utföras med betryggande säkerhet mot materialbrott, instabilitet och deformationer som har betydelse för säkerheten under uppförande, användning och nedmontering. De skall dimensioneras och utföras för den ogynnsammaste kombinationen av avsedda laster som inte rimligen utesluter varandra.

Ställningslag skall vara monterade på ett sådant sätt att dess delar inte oavsiktligen kommer ur sitt läge.

14 § Under uppförande, användning och nedmontering av en ställning skall

- risker för fall och ras särskilt motverkas
- olämpliga arbetsbelastningar undvikas
- tillräckligt utrymme finnas för det avsedda arbetet, transporter och uppläggning av material.

Innan arbetet med uppförande, användning eller nedmontering av en ställning påbörjas, skall en plan upprättas av en kompetent person. Härvid skall beaktas hur komplex ställningen är. Av planen skall framgå:

- Uppgifter om den ställning som skall användas.
- Uppgifter om användningen i det enskilda fallet.

Denna kompetenta person skall besitta tillräcklig och specifik kunskap och erfarenhet om ställningsbyggnad för att kunna genomföra uppdraget på ett säkert sätt.

När en ställning är under uppförande, ändring eller nedmontering och inte är färdig att användas, skall den tydligt avgränsas så att tillträde till den förhindras. Om det därvid är förenat med risker att beträda området kring ställningen skall även detta område avgränsas. Riskområdet skall utmärkas genom lämplig skyltning.

Om ovanstående enbart gäller delar av en ställning, skall motsvarande avgränsning och skyltning utföras för dessa delar.

15 § Vid leverans av prefabricerad ställning skall leverantören tillhandahålla instruktioner på svenska språket för uppförande, användning, nedmontering och skötsel. Dessa skall finnas tillgängliga på arbetsplatsen.

Uppförande, väsentlig ändring och nedmontering av en ställning skall ledas av en kompetent person med tillräcklig kunskap och erfarenhet av sådant arbete. Denne skall ha genomgått allmän eller särskild utbildning och skall ha minst den teoretiska utbildningsnivån, enligt nedan, som de som utför arbetet har.

De som utför arbetet skall ha fått särskild information respektive lämplig utbildning för det arbete som skall utföras och de särskilda risker detta kan medföra, enligt något av nedan angivna alternativ:

- särskild information
- allmän utbildning
- särskild utbildning

För de som genomgått och godkänts i allmän eller särskild utbildning skall utbildningsbevis utfärdas.

Följande moment skall ingå i informationen respektive utbildningen:

- förståelsen av planer för uppförande, nedmontering eller ändring av ställningen i fråga,
- säkerhet vid uppförande, nedmontering eller ändring av ställningen i fråga,
- åtgärder för att förebygga risk för fall av personer eller föremål,
- säkerhetsåtgärder när väderförhållandena förändras på ett sätt som påverkar säkerheten negativt vid den berörda ställningen,
- villkor beträffande tillåten belastning,
- varje annan risk som det ovan nämnda arbetet med uppförande, nedmontering eller ändringar kan medföra

Den person som leder och de arbetstagare som utför arbetet skall ha tillgång till den plan för uppförande och nedmontering som krävs enligt 14 § och eventuella anvisningar i planen.

17 § Till ställning skall finnas dimensioneringshandlingar som visar att ställningen har betryggande hållfasthet och stabilitet vid högsta avsedda last. Dessa handlingar skall utgöras av, eller baseras på, beräkningar för ställningen i det enskilda fallet eller, när tillämpligt, för s.k. typfall.

18 § Underlaget för en ställning skall betryggande kunna ta upp förekommande laster. Glidning och excentrisk lastöverföring mellan ställning och underlag skall förhindras.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 januari 2005. Bestämmelserna i 15 och 17 §§ träder dock i kraft först den 1 juli 2006.

Till de typbeskrivningar för rör- och kopplingsställningar, som finns i bilaga 3, finns inga beräkningshandlingar. Dessa ställningar kan levereras och användas till dess att beräkningshandlingar för dem, eller för konstruktioner som ersätter dem framtagits, dock längst t.o.m. 1 juli 2008.

KENTH PETTERSSON

Jan Westman

Maria Hagberg

Arbetskyddsstyrelsens allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna om ställningar

Arbetskyddsstyrelsen meddelar följande allmänna råd om tillämpningen av arbetskyddsstyrelsens föreskrifter (AFS 1990:12) om ställningar.

Bakgrund

Ställningar används främst inom bygg- och varvsindustrin men förekommer även inom många andra områden.

En ställning är normalt en arbetsplats där många olika yrkeskategorier uppehåller sig för långvarigt arbete. De särskilt stora risker som arbete på ställningar medför motiverar denna särskilda kungörelse om ställningar.

Sverige skall som medlem av Europeiska unionen (EU) överföra EG-direktiv till svenska föreskrifter. Reglerna inom EU för arbetstagarnas säkerhet och hälsa anges i ett ramdirektiv som ger de grundläggande reglerna för säkerhet på arbetsplatsen. Ett antal särdirektiv ger också minimikrav som inte får underskridas i EU:s medlemsländer.

Det andra särdirektivet (89/655/EEG), ändrat genom direktiv 95/63/EG och direktiv 2001/45/EG, innehåller krav för säker användning av arbetsutrustning i arbetet. Nu föreliggande ändring av föreskrifterna om ställningar baseras på ändringen genom direktiv 2001/45/EG. Direktivet innehåller även ytterligare krav för användning av såväl ställningar som annan arbetsutrustning. De särskilda krav i direktivet som gäller användning av ställningar utöver vad som angivits i dessa föreskrifter återfinns i föreskrifterna om användning av arbetsutrustning.

Ändringarna omfattar enbart det som härrör från implementeringen av direktiv 2001/45/EG enligt ovan, men i samband med det har hänvisningar till andra föreskrifter m.m. uppdaterats. Detta gäller dock enbart de föreskriftspunkter och allmänna råd som är direkt berörda av direktivet.

Inom tillämpningsområdet för Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete gäller kraven i dessa föreskrifter även för egenföretagare och arbetsgivare som själva deltar i arbetet. Jämför AFS 1999:3, 2 §.

Till 3 § Där det finns särskild risk för fall kan det vara nödvändigt att skyddsräcke inbrädas eller utförs med kraftigt trådnät. Ett exempel på detta är när ställning med skyddsräcke används som skydd mot nedstörtning vid takarbete.

I prEN 12811-1 återfinns exempel på godtagbara lösningar för utformning av skyddsräcke.

Tillräcklig styrka på skyddsräcke kan alternativt fås om skyddsräcket dimensioneras enligt någon av de två i bilaga 1 angivna metoderna.

Det är viktigt att skyddsräcke kontrolleras under användningstiden och att tvingar som används för att sätta räcket efterdras.

Till 14 § Allmänna bestämmelser om byggnads- och anläggningsarbete finns i arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete. Bestämmelser om skyddsåtgärder mot fall eller ras finns i arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om skyddsåtgärder mot skada genom fall samt i arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om skyddsåtgärder mot skada genom ras.

Det är viktigt att alla arbeten i samband med ställningen planeras noggrant och i god tid så att tex risker för olycksfall genom fall och ras och risker för belastningsskador motverkas, dels under uppförande och nedmontering av ställningen, dels under alla de olika arbeten som kan förekomma på ställningen under hela dess användningstid. Som exempel kan nämnas att risker för belastningsskador i samband med murning minskar om det är enkelt att anpassa ställningslagets höjd. Ofta kan steglöst höj- och sänkbar ställning vara lämplig.

En ställning uppförs ofta av ett företag och används därefter av ett eller flera andra företag. Samordningsansvaret (se 13-18 §§ i AFS 1999:3) innebär då att det samordningsansvariga företaget skall klargöra vilket företag som skall ansvara för att ställningen är i säkert skick, t ex att förankringar finns i erforderligt antal och att andra stabiliserande delar och skyddsanordningar (räcken m m) finns på plats. Dessutom har naturligtvis de företag som använder ställningen sitt vanliga arbetsgivaransvar för detta.

Bestämmelser om riskanalys m.m. finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete.

Arbetskyddsstyrelsen har också utfärdat föreskrifter om belastningsergonomi och om manuell hantering.

I prEN 12811-1 återfinns exempel på godtagbara lösningar gällande bredd och höjd på olika delar av ställningen, beroende på vilken klass för bredd resp. höjd som gäller.

Vid val av tillräcklig arbetsbredd på ett ställningslag kan som exempel följande mått normalt tillämpas:

1,8 m på en ställning där såväl uppläggning som kärning av material förekommer
1,2 m på en ställning där antingen uppläggning eller annan transport av material än kärning förekommer
0,6 m på en ställning där inget eller ringa mängder material läggs upp och ingen transport förekommer
tex ställning för sprutmålning, service och liknande arbeten
0,4 m vid uppförande av ställning.

Ovan rekommenderade ställningsbredder grundar sig på behovet av plats för materialuppläggning och transport. I många fall kan arbetets art kräva större bredd än vad som anges ovan.

Om en ställning byggs runt hörn bör sammanhängande plan av tillräcklig bredd finnas även runt hörnet.

Den upprättade planen för ställningen kan, i större eller mindre utsträckning, utgöras av instruktioner som upprättats av tillverkare, leverantör m.fl.

I Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete finns krav på att arbetsmiljöplan skall upprättas och finns tillgänglig innan arbetsplatsen etableras, och att den fortlöpande anpassas till arbetsförhållandena. Det är lämpligt att, om tillämpligt, dokumentation om ställningar infogas som bilaga till arbetsmiljöplanen.

Det är viktigt att i planeringen särskilt beakta hur ställningen skall förankras till annan konstruktion, om ställningen är av sådan art att detta behövs.

Regler för utmärkning finns i Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om Varselmärkning och varselsignalering på arbetsplatser.

Till 15 § Kravet på tillhandahållande av instruktioner beträffande uppförande, användning, nedmontering och skötsel innebär att varje leverantörsled skall se till att instruktioner följer med vid leverans av ställning. Exempelvis en ställningsuthyrare är således skyldig att se till att dessa instruktioner följer med. Beträffande rörställningar av stål finns exempel på lämplig utformning i bilaga 3.

Kravet på teoretisk utbildningsnivå innebär t.ex. att om en ställning måste uppföras av personal med särskild utbildning, skall även den kompetenta personen ha genomgått särskild utbildning, I övrigt är allmän utbildning tillräcklig.

De tre olika nivåerna på information respektive utbildning av de som utför arbete med uppförande, väsentlig ändring och nedmontering av ställningar är lämpliga för följande kategorier av arbetstagare:

1. *Särskild information.*

Denna är lämplig för de som, i begränsad omfattning, utför arbete med ställningar med en höjd till arbetsplan av maximalt två meter och där utformningen framgår av en generell monteringsinstruktion. Den särskilda informationen kan genomföras av personal som genomgått allmän resp. särskild utbildning.

2. Allmän utbildning.

Denna är lämplig för de som utför arbete med ställningar med högst 7 meter (tre bomlagshöjder) till arbetsplan, och där utformningen helt framgår av en generell monteringsinstruktion, dvs. att utformningen inte avviker från denna.

3. Särskild utbildning.

Denna är lämplig för de som utför arbete med mer komplicerade ställningar än de som nämns i punkt 1 och 2.

Det är lämpligt att program för allmän utbildning enligt punkt 2 och särskild utbildning enligt punkt 3 utarbetas av arbetsmarknadens parter i samråd med varandra och med Arbetsmiljöverket.

Av arbetsmiljölagen följer att arbetsgivare skall förvissa sig om att arbetstagaren har den utbildning för arbetet som behövs.

Närmare detaljer om vilka moment som skall ingå i information respektive utbildning och vilken längd av informationen respektive utbildningen som är lämplig framgår av bilaga 5.

Till 17 § Typkontrollintyg i enlighet med 6 § är exempel på sådana handlingar om intygen är baserade på beräkningar.

Arbetsmiljöverket har rätt att efter anfordran erhålla de upplysningar, handlingar och prov samt påkalla de undersökningar som behövs för tillsyn enligt arbetsmiljölagen (AML 7 kap 3 §). Det är därför viktigt att handlingarna kan uppvisas.

Typbeskrivning med exempel på lämplig utformning av de vanligast förekommande oinklädda rörställningarna av stål lämnas i bilaga 3. Typbeskrivningen gäller endast för rörställningar med rör av stål med undre sträckgräns minst 300 N/mm², brottförlängning A5, minst 17% och godstjocklek minst 3,35 mm (nominellt 3,5 mm). Typbeskrivningen är inte tillämplig på rör enligt harmoniseringsdokument HD 1039:1990. Rör enligt HD 1039 har betydligt lägre hållfasthet och mindre godstjocklek än som behövs för att kunna uppföra ställning enligt typbeskrivningarna i bilaga 3. Vid tillämpning av typbeskrivningen gäller att angivna ställningshöjder kan användas som riktlinjer även om längd, bredd och tyngd hos bomlagen på en viss ställning avviker något från aktuell beskrivning.

Typbeskrivning på lämplig utformning av ställningstrallar visas på nedanstående bild:

Sammankopplade ställningar av olika typer och fabrikat kan medföra särskilda risker. Det är därför angeläget att hållfasthet och stabilitetsförhållanden utreds särskilt för sådana ställningar.

Till 18 § Laster från spiror kan fördelas exempelvis med en plank eller plankbädd under en fotplatta av stål med styrtapp. Hur stor fördelningsyta som behövs beror på underlaget och de laster ställningen är avsedd för.

Det är viktigt att vara uppmärksam på risken för glidning av rullställningar, i synnerhet vid lutande eller glatt underlag liksom om friktionen är liten mellan rullställningens hjul och underlaget.

På ojämn eller lutande bergyta är det ofta lättast att hindra glidning och excentrisk lastöverföring genom att fotplattorna ersätts med bergdubbar.

Exempel på excentrisk respektive centrisk lastöverföring mellan spira och underlag visas i figur 3:

Figur 3

Det är viktigt att de delar av en byggnad eller annan konstruktion som påverkas av laster från en ställning, har tillräcklig styrka och stabilitet.

När en ställning står på en pråm eller annan flytkropp är det viktigt att känna till flytkroppens bärkapacitet och stabilitet mot kantring. Vid stabilitetsberäkning mot kantring kan normalt säkerhetsfaktorn 1,5 användas.

Bilaga 5

De olika typerna av information respektive utbildning bör innehålla följande moment, utöver vad som anges i 15 §. OBS! Listorna är ej uttömmande!

1. Särskild information.

- Orientering om vilka regler för ställningar som gäller i Sverige.
- Genomgång av typkontrollintyg och monteringsinstruktion/er för den eller de ställningar som planeras bli använda,

En lämplig längd på utbildningen kan vara 2-4 timmar.

2. Allmän utbildning.

- Genomgång av regler för ställningar i Sverige.
- Genomgång av olika typer och fabrikat av prefabricerade ställningar.
- Olika metoder att skydda sig mot fall vid uppförande och nedmontering av ställningar.
- Förankring av ställningar

En lämplig längd på utbildningen kan vara 16 timmar.

3. Särskild utbildning.

- Grundlig genomgång av regler för ställningar i Sverige.
- Allmänna principer för uppförande av rör- och kopplingsställningar
- Genomgång av olika typer och fabrikat av prefabricerade ställningar.
- Hur kan ställningar användas på annat sätt än vad som framgår av instruktion?
- Olika metoder att skydda sig mot fall vid uppförande och nedmontering av ställningar.
- Förankring av ställningar
- Inklädnad av ställningar.
- Beräkning av ställningar.
- Speciella ställningskonstruktioner.

En lämplig längd på utbildningen kan vara 80 timmar.